

УДК 378.091.313+37.013:6

DOI <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2021.9-10.263620>

ORCID 0000-0002-5844-3520

ORCID ID 0000-0002-2332-6711

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Тетяна Япринець,

кандидатка педагогічних наук, доцентка, начальник навчально-методичного відділу
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;

Анатолій Антонець,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальнотехнічних дисциплін
Полтавського державного аграрного університету

У статті обґрунтовано теоретичні та методичні аспекти застосування проєктної технології навчання у процесі підготовки магістрів професійної освіти. Відзначено переваги використання проєктного навчання, котре стимулює інтерес здобувачів вищої освіти до вирішення різноманітних виробничих завдань та ситуацій на основі раніше набутого ними досвіду, створює умови для підвищення мотивації та творчої самореалізації майбутніх магістрів, розвиває їхні інтелектуальні здібності.

Виокремлено педагогічні умови реалізації проєктної діяльності майбутніми викладачами професійної освіти з урахуванням їхнього рівня підготовки та індивідуальних можливостей. Висвітлено сутнісні характеристики класифікацій проєктів за домінантою діяльністю, предметно-змістовими напрямками, характером взаємозв'язків та координування проєкту, за кількістю учасників проєкту та його тривалістю. Розкрито методичні аспекти та етапи реалізації проєктів у процесі опанування основ педагогічного менеджменту.

Проведено висновки щодо того, що проєктна технологія навчання є сучасним інструментом усебічного розвитку особистості у процесі професійної підготовки майбутніх магістрів професійної освіти; її використання створює можливості поєднання традиційних методів навчання з активними та інтерактивними, дає змогу актуалізувати, інтегрувати і відпрацювати отримані знання, уміння і навички здобувачів вищої освіти, під час її реалізації викладач може використовувати сукупність пошукових, дослідницьких та творчих дидактичних засобів. Застосування проєктної технології у процесі професійної підготовки магістрів професійної освіти створює всебічні можливості для формування фахових знань та вмінь, умінь і навичок самоорганізації у власній педагогічній діяльності, розвитку критичного мислення, здатності до інформаційного пошуку та інноваційної діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка, проєкт, проєктна діяльність, педагогічний менеджмент, магістри професійної освіти, проєктна технологія навчання.

Постановка проблеми. Задля задоволення вітчизняного ринку праці висококваліфікованими й мобільними фахівцями українська професійна система освіти зазнає реформування та оновлення. Її модернізація полягає у зміні інфраструктури й освітніх стандартів загалом, та переміні підходів до навчання майбутніх педагогів зокрема. Так, метою підготовки високоякісних фахівців є формування у них системи необхідних знань, умінь і навичок, які дозволять їм вирішувати різної складності виробничі завдання, бути компетентними у професійних питаннях та ситуаціях. Приміром інтегральна компетентність магістра професійної освіти ґрунтується на сукупності компетенцій здобувача щодо здатності аналізувати, прогнозувати, критично осмислювати задачі дослідницького та / або інноваційного характеру і проблеми у професійній освіті, приймати ефективні рішення щодо їх розв'язання; урахування різноманітності здобувачів

при плануванні і реалізації освітнього процесу в професійній освіті; управління стратегічним розвитком команди під час професійної діяльності. Особливої уваги заслуговують уміння застосовувати і створювати нові освітні інструменти і технології та інтегрувати їх в освітнє середовище професійної освіти, зокрема проектною діяльністю, під час застосування якої реалізується увесь творчий потенціал особистості (Стандарт вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, 2020).

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Технологія проектної діяльності не є новою в педагогічній теорії. Дослідження основних засад її реалізації сягає кінця XIX– початку XX століття. Цьому питанню присвячені зарубіжні праці П. Блонського, Дж. Дьюї, У. Кілпатрика, М. Кнолла, Є. Коллінгса та ін. У 1931 році проектне навчання втратило свою актуальність, причиною чого стала спроба упровадження в тогочасний освітній процес комплекс-проектів. На сучасному етапі розвитку наук про освіту інтерес до нього відновлюється, він розглядається науковцями як один із перспективних напрямів сучасної освіти. Проблематика вивчення проектної діяльності останніх десятиліть є різновекторною. Так, Н. Матяш, Н. Пахомова розглядають її в контексті структурної одиниці процесу навчання; визначенням структури і змісту займалися В. Кальней, Т. Матвєєва, С. Шишов; сутнісним характеристикам проектної діяльності присвячені праці Л. Барзацької, Л. Кратасюк, Н. Наконечного, Л. Немерещенко; особливості підготовки вчителя до реалізації проектної технології вивчали Т. Бакка, Т. Овчиннікова, Т. Подобєдова.

Різні аспекти педагогічного проектування розглядають у своїх роботах В. Беспалько, К. Приходченко, А. Цимбалару, В. Юсупов, О. Ярошинська та ін., а дослідження особливостей проектувальної функції педагогічної діяльності здійснювали Н. Кузьміна, В. Монахов, В. Сластьонін та ін. (Возна, 2019). Аналіз широкого кола джерел засвідчує, що використанню методу проектів у навчально-виховному процесі закладів загальної середньої освіти присвячено чимало праць, водночас менш дослідженим залишається питання використання його під час підготовки майбутніх фахівців професійної освіти.

Метою дослідження є висвітлення можливостей застосування проектної технології навчання у процесі професійної підготовки викладача закладу професійної освіти.

Виклад основного матеріалу. В умовах закладів вищої та професійної освіти проектна технологія навчання є однією з найбільш перспективних, що набуває поширення та виступає як спосіб організації навчальної діяльності через планування, прогнозування, аналіз, синтез, узагальнення, моделювання дій студентів, у котрих реалізується інтерактивна взаємодія, створюються умови для творчої самореалізації здобувачів, підвищується їхня мотивація до навчання, розвиваються інтелектуальні здібності (Павлова, 2019).

В основі методу проектів лежать ідеї Джона Дьюї, який створив концепцію прагматичного навчання. Її основу становлять поняття дослідження, як інтегрованого пошуку, засобу і мети, адже дослідження він розглядав як метод самокорекції та експериментальної перевірки гіпотез, створених на основі вже наявного досвіду (Кравченко, 2012). Дослідник А. Піскунов із цього приводу зазначав: «Способом організації проектної діяльності мав слугувати розроблений учнем і послідовником Джона Дьюї, американським педагогом, видатним представником прогресивізму Вільямом Кілпатриком метод проектів. Згідно з цим методом навчання здійснюється через організацію цільових актів. Діти в процесі навчальної діяльності планують (проектують) виконання конкретної практичної задачі, включаючи і навчальну діяльність» (Ісаєва, 2003).

Перевагами проектної технології є стимулювання інтересу здобувачів вищої освіти до відповідних проблем, інтеграційний баланс академічних і прагматичних знань, демонстрація практичного використання життєвого досвіду, орієнтація на індивідуальну, самостійну, групову та / або парну діяльність студентів. Виконання проектів передбачає відповідний результат: якщо це теоретична проблема, то на виході маємо отримати

методику її розв'язання, якщо ж практична – готову до реалізації розробку (Павлова, 2019).

Н. Мойсеюк вказує на те, що проектна технологія розробляється під конкретний педагогічний задум і має чітко окреслений результат, здійснення процесу навчання на основі її реалізації можна розглядати як фактор впливу на формування «знаннєвої» сфери свідомості студентів, оскільки «оброблена» навчально-пізнавальна інформація набуває форми конкретного об'єкта, що за своєю сутністю характеризується як інтелектуальний чи матеріальний продукт, створений самими студентами (Мойсеюк, 2009). При визначенні мети і завдань проектної технології необхідністю є вміння здобувача вищої освіти самостійно здобувати знання, уміти їх використовувати для вирішення різноманітних практичних задач, володіння комунікативними та дослідницькими навичками. Реалізація цієї компетентності майбутніх фахівців можлива за умови дотримання таких педагогічних умов:

- осмислення магістрантами значення розв'язуваної проблеми, усвідомлення її ролі у професійному зростанні;
- практична значущість проекту та його зв'язок із майбутньою професійною діяльністю;
- чітке визначення обсягу і змісту самостійної роботи здобувачів, котрі працюють над проектом;
- чітке планування етапів і дедлайнів виконання проекту;
- застосування методів і прийомів наукового дослідження;
- урахування індивідуальних особливостей і рівня підготовки магістрантів;
- організація контролю та оцінювання результатів навчання студентів (Кравченко, 2012).

У професійній підготовці майбутніх викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти чільне місце займає освітня компонента «Педагогічний менеджмент», метою якої є формування комплексу компетентностей менеджера освіти, розвиток організаторських здібностей, системного і творчого мислення для управління педагогічними системами задля підвищення ефективності їхнього функціонування. Передреквізитом до цього курсу є навчальна дисципліна «Проектна діяльність», яка знайомить магістрантів із особливостями організації проектної діяльності, формує навички практичної діяльності щодо управління проектами, вчить майбутніх викладачів якісно і презентативно представляти результати своїх досліджень. Інтеграція набутих знань, умінь та навичок у процесі опанування цих освітніх компонентів дозволяє здобувачам вищої освіти виконувати індивідуальні проекти, котрі здійснюються за логікою наукового дослідження. Вибір тематики проекту може визначатися особливостями силабусів і робочих навчальних програм курсів або пропонуватися викладачем із урахуванням навчальної ситуації та індивідуальних здібностей здобувача, також тема проекту може бути сформульована магістрантом, виходячи з його власних інтересів.

При визначенні типів проектів, які можна використовувати у процесі навчання, варто враховувати їхні сутнісні характеристики. Так, *за домінантою діяльності* розрізняють:

- дослідницькі проекти – мають чітку структуру, визначену мету, актуальність предмета дослідження для всіх учасників; соціальну значущість, продуманість методів дослідження та експериментальної обробки результатів;
- творчі проекти – відзначаються відсутністю чітко продуманої структури, спільною діяльністю всіх учасників, яка перебуває у постійному розвитку; існує завчасна домовленість про результати і форму їх представлення;
- ігрові проекти, де домінуючим видом діяльності є гра, оскільки усі учасники беруть на себе певні ролі, вигадуючи та імітуючи соціальні і ділові стосунки своїх персонажів;

– інформаційні проекти – передбачають збір інформації про певний об'єкт, явище; ознайомлення учасників із цією інформацією, її аналіз і узагальнення фактів; вони мають чітку структуру і відмічаються систематичною корекцією у ході роботи;

– практично-орієнтовані проекти – мають орієнтацію результату на соціальні інтереси учасників. При цьому складається план діяльності усіх членів, формуються функційні обов'язки кожного, результат чітко визначається з самого початку; характеризуються чіткою координаційною роботою на кожному етапі у вигляді обговорень, презентацією отриманих результатів і можливістю їх реалізації у практичну площину;

– навчально-телекомунікаційні проекти – базуються на спільній навчально-пізнавальній, творчій або ігровій діяльності учасників-партнерів; підґрунтям є комп'ютерна телекомунікація, яка має спільну мету дослідження певної проблеми, узгоджені методи, способи діяльності, спрямована на досягнення спільного результату діяльності; мають міжпредметні зв'язки та більш глибоку інтеграцію знань;

за предметно-змістовими напрямками виділяють: монопроекти (у межах однієї галузі знань), міжпредметні (у рамках кількох предметних галузей);

за характером координування проекту виокремлюють: безпосередній (жорсткий, гнучкий), прихований;

за характером взаємозв'язків: серед здобувачів однієї академічної групи, закладу освіти, міста, регіону, країни, різних країн світу – університетські, українські, міжнародні;

за кількість учасників проекту вирізняють: індивідуальні, групові, колективні;

за тривалістю проекту: короткотривалі, середньої тривалості, довготривалі (Возна, 2019).

Для формування необхідних професійних компетентностей магістранти професійної освіти здійснюють різноманітну діяльність, спілкуються між собою, отримують консультації, за потреби – у внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів освітньої програми.

Нині існує чимало бачень щодо етапності реалізації проектів. У своїй діяльності ми дотримуємося таких етапів:

– діагностико-прогностичний – формулювання теми і мети проекту на основі аналізу практичної реальності та виявлення проблеми;

– конструктивно-моделювальний – планування діяльності (постановка завдань, визначення джерел, засобів збору та методів аналізу інформації, способів представлення результатів);

– пошуково-виконавчий – збір та аналіз інформації, розроблення проекту;

– оцінно-результативний – представлення проекту, його презентування за встановленими критеріями;

– рефлексія – колективне обговорення, що вимагає від здобувача навичок дискутування, толерантності, уміння аргументовано відстоювати власну думку. При цьому основний наголос робимо на активних видах навчально-пізнавальної діяльності магістрантів, оскільки набута інформація використовується не як мета навчання, а як засіб організації навчальної діяльності. У таких умовах здобувач вищої освіти стає рівноцінним суб'єктом діяльності, а розвиток його індивідуальних здібностей виступає головною освітньою ціллю (Потапчук, 2019).

Організація проектної діяльності майбутніх магістрів під час аудиторної і самостійної роботи створює можливості для залучення великої кількості учасників проекту, використання проектів різної тематики і типу, удосконалення творчих якостей магістрантів, набування контактів і ефективної взаємодії з усіма стейкхолдерами освітньої програми (Кравченко, 2012).

Застосування проектної технології навчання в освітньому процесі сприяє підвищенню активності та ініціативи, налагодженню комунікативності в колективі здобувачів, формуванню особистісних стосунків між суб'єктами проекту, пошуку нових лідерів групи, вихованню особистісних якостей (взаємодія, взаємодопомога, самовдосконалення, самореалізація тощо). Майбутні педагоги професійної освіти у

процесі виконання проєкту набувають досвіду вирішення фахових проблем у майбутній діяльності, вчать організовувати роботу колективу, наперед прогнозуючи її результати, аналізувати різноманітні джерела інформації, аргументовано відстоювати власну позицію, приймати рішення в нетипових ситуаціях, створювати умови для досягнення поставленої мети, демонструвати результати своєї роботи перед аудиторією, здійснювати самооцінювання та оцінювати діяльність партнерів (Потапчук, 2019).

Висновки. Проєктна технологія навчання є сучасним інструментом для всебічного розвитку особистості у процесі професійної підготовки майбутніх магістрів професійної освіти; її використання створює можливості поєднання традиційних методів навчання з активними та інтерактивними, дає змогу актуалізувати, інтегрувати і відпрацювати отримані знання, уміння і навички здобувачів вищої освіти, під час її реалізації викладач може використовувати сукупність пошукових, дослідницьких та творчих дидактичних інструментів. Застосування проєктної технології у процесі професійної підготовки магістрів професійної освіти створює всебічні можливості для формування фахових знань та вмінь, уміння і навичок самоорганізації у власній педагогічній діяльності, розвитку критичного мислення, здатності до інформаційного пошуку та інноваційної діяльності.

Подальші наукові розвідки будуть націлені на вдосконалення підходів щодо розробки різних типів проєктів для закладів професійної та фахової передвищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Возна, З. О. (2019). *Організація проєктної діяльності учнів*. Умань: «ВПЦ» Візаві.
- Ісаєва, Г. М. (2003). Метод проєктів – ефективна технологія навчання учнів сучасної школи. *Метод проєктів: традиції, перспективи, життєві результати* (с. 207-211). Київ: Департамент.
- Кравченко, Г. Ю. (2012). Проєктний підхід у системі підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів. Модернізація післядипломної педагогічної освіти. *Імідж сучасного педагога*, 10, 13-16.
- Мойсеюк, Н. Є. (2009). *Проєктна технологія*. Київ.
- Павлова, В. (2019). Дидактичні аспекти застосування проєктної технології навчання в підготовці магістрів освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 23, 100-104.
- Потапчук, О. (2019). Особливості проєктної діяльності студентів в навчальному процесі закладів вищої освіти. *Молодь і ринок*, 2, 59-63.
- Стандарт вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» для другого (магістерського) рівня вищої освіти*. Взято з https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/11/20/015_profesiyna_osvita_mahistr.pdf

REFERENCES

- Isaieva, H. M. (2003). Metod proektiv – efektyvna tekhnolohiia navchannia uchniv suchasnoi shkoly [The project method is an effective technology for teaching students at a modern school]. In *Metod proektiv: tradytsii, perspektyvy, zhyttievi rezultaty [Project method: traditions, perspectives, life results]* (pp. 207-211). Kyiv: Departament [in Ukrainian].
- Kravchenko, H. Yu. (2012). Proektnyi pidkhid u systemi pidvyshchennia kvalifikatsii kerivnykiv navchalnykh zakladiv. Modernizatsiia pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity [Project approach in the system of improving the qualifications of heads of educational institutions. Modernization of postgraduate pedagogical education]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 10, 13-16 [in Ukrainian].
- Moiseiuk, N. Ye. (2009). *Proektna tekhnolohiia [Design technology]*. Kyiv [in Ukrainian].
- Pavlova, V. (2019). Dydaktychni aspekty zastosuvannia proektnoi tekhnolohii navchannia v pidhotovtsi mahistriv osvity [Didactic aspects of the application of project-based learning technology in the preparation of masters of education]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk [Current issues of humanitarian sciences]*, 23, 100-104 [in Ukrainian].

- Potapchuk, O. (2019). Osoblyvosti proektnoi diialnosti studentiv v navchalnomu protsesi zakladiv vyshchoi osvity [Peculiarities of project activities of students in the educational process of institutions of higher education]. *Molod i rynok [Youth and the market]*, 2, 59-63 [in Ukrainian].
- Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 015 «Profesiina osvity (za spetsializatsiiamy)» dlia druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity [Standard of higher education in specialty 015 «Professional education (by specializations)» for the second (master's) level of higher education Standard of higher education in specialty 015 «Professional education (by specializations)» for the second (master's) level of higher education]. Retrieved from https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/11/20/015_profesiyna_osvita_mahistr.pdf [in Ukrainian].*
- Vozna, Z. O. (2019). *Orhanizatsiia proektnoi diialnosti uchniv [Organization of students' project activities]*. Uman: «VPTs» Vizavi [in Ukrainian].

THE USAGE OF PROJECT-BASED LEARNING TECHNOLOGY IN THE PROCESS OF TRAINING MASTERS OF VOCATIONAL EDUCATION

Tatiana Yaprnets,

Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, head of the educational and methodological department Poltava National Pedagogical University named after V. G. Korolenko;

Anatolii Antonets,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of General Technical Disciplines of Poltava State Agrarian University

The article substantiates the theoretical and methodological aspects of the usage of project learning technology in the course of training masters of vocational education. The advantages of using project-based learning are noted, which stimulates the interest of higher education students in solving various production tasks and situations based on their previous experience, creates conditions for increasing students' motivation and creative self-realization, and develops their intellectual abilities.

The pedagogical conditions for the implementation of project activities by future teachers of vocational education are highlighted, taking into account their level of training and individual capabilities. Classifications of projects are highlighted according to the following essential characteristics: dominant activity, subject-matter areas; the nature of relationships and coordination of the project; the number of project participants, and its duration. Methodological aspects and stages of project implementation in the course of mastering the basics of pedagogical management are revealed. Conclusions have been made regarding the fact that the project learning technology is a modern tool for the personality's comprehensive development in the course of training future masters of professional education. The usage of technology creates opportunities to combine traditional teaching methods with active and interactive ones. It makes it possible to actualize, integrate and practice acquired knowledge, abilities, and skills. While using project learning technology, the teacher can use a set of search, research, and creative didactic tools. The usage of project technology in the course of master of vocational education training creates comprehensive opportunities for the formation of professional knowledge and skills, abilities and skills of self-organization in one's pedagogical activities, development of critical thinking, the ability to search for information and innovative activities.

Keywords: project, project activity, pedagogical management, masters of vocational education, project learning technology.

Надійшла до редакції 22.09.2021 р.